

החלטת ועדת האתיקה
בקובלנה של יו"ר הכנסת, חה"כ דליה איציק ושל חה"כ יואל חסון
נגד חה"כ ג'מאל זחאלקה

כ"ה באלול התשס"ו - 18 בספטמבר 2006

1. הקובלות

ביום 3 באוגוסט 2006 הוגשו לוועדת האתיקה שתי קובלות כנגד חה"כ ג'מאל זחאלקה:

א. קובלנת יו"ר הכנסת, חה"כ דליה איציק

יו"ר הכנסת פנתה בהתאם לסעיף(70 ב) לתקנון הכנסת, הקובע כך: "הוצא חבר הכנסת מהישיבה, ישקול היושב ראש שהוציאו או יושב ראש הכנסת אם להביא את הענין בפני ועדת האתיקה של הכנסת".
וכך מתארת יו"ר הכנסת את עובדות המקרה:

"בדיון שנערך ביום 25 ביולי, מיד עם תחילת נאומו של השר שמעון פרס, התפרץ ח"כ זחאלקה וזאת עוד בטרם החל השר לדבר וללא כל התגרות מצד מי מחברי הכנסת (עמוד 5 לפרוטוקול). בעקבות התפרצותו החלו חילופי דברים בוטים בינו לבין חברי כנסת נוספים, עד שנאלצתי להזהירו שלוש פעמים ולהוציאו מחוץ לאולם. גם יציאתו החוצה לוותה בקריאות מצדו ובהתנהגות לא מכובדת וזאת מול עיניהם המשתאות של מאות חיילים, שוטרים, אנשי מד"א וכיבוי אש, עולים חדשים ועוד שנכחו ביציעי המליאה. קשה להשתחרר מן הרושם שהתנהגותו של ח"כ זחאלקה באותו אירוע נעשתה מתוך כוונה מלאה, כפרובוקציה מכוונת ולא היה בה כל סממן של ספונטניות או התלהטות יצרים - הוא הגיע לאולם המליאה במטרה להיות מוצא ממנו.

בישיבת המליאה הבאה ביום, 31.7.06 חזרה אותה התנהגות על עצמה ונשאה סממנים חמורים מן הפעם הקודמת:

כפי שתוכלו ללמוד מעמודים 37, 36, 34 ו 38 - לפרוטוקול הישיבה, שוב, ללא התגרות, חזר ח"כ זחאלקה והפריע בכוונת מכוון למהלך הישיבה, עד שבתוך זמן קצר נאלצתי לקרוא לו לסדר שלוש פעמים ולהוציאו מן האולם. גם לאחר החלטתי המשיך ח"כ זחאלקה לצעוק ולהתפרץ וסדרני הכנסת נאלצו להוציאו מן האולם".

לדברי יו"ר הכנסת, תלונתה מבוססת על שני אדנים: התנהגותו של חה"כ זחאלקה מחד גיסא, והתבטאותו מאידך גיסא. כדבריה:

"אין זה נסבל בעיני שחבר כנסת יגיע לדיון במליאה בכוונה להיות מורחק ממנו, על מנת לנופף בעצם הוצאתו מן האולם כאילו מדובר בהישג פוליטי. על כוונה זו ניתן ללמוד מן הקריאות, מתדירותן ומעצם העובדה שלא קדמה להן שום התגרות מצד מאן דהו. כנסת ישראל אינה זירת הפגנות. המקום להשמיע דעות ולהתבלט הוא דוכן הנואמים ולא אופן ההתנהגות במליאה. בנוסף, אין זה מקובל או ראוי שח"כ המורחק מן הדיון, לאחר שנקרא לסדר שלוש פעמים, ימשיך להתפרץ ולדבר עד שסדרנים יאלצו להוציאו מן האולם. תקנון הכנסת (סעיף 71) רואה בסיטואציה כזו שבה חבר הכנסת ממשיך להתפרץ גם לאחר שהוזהר בשלוש קריאות לסדר, עניין חריג ביותר עד שהוא מקנה למנהל הישיבה אפשרות להפסיק כליל את כינוס המליאה לזמן קצר. בעיני, זוהי התנהגות חמורה ובלתי נסבלת. מליאת כנסת ישראל איננה כיכר שוק ואין לתת יד למי שמנסה להופכה לכזאת. קובלנתי נוגעת גם למשפט שאמר ח"כ זחאלקה באחת מהתפרצויותיו. בעמוד 37 לפרוטוקול מיום 31.7.06 קרא ח"כ זחאלקה לראש האופוזיציה

"אתה רוצה מלחמה. אתה מלאך המוות". חופש הביטוי יקר מאוד ללבי ואני רואה בו את אבן היסוד להבטחת יכולתם של חברי הכנסת לתפקד. עם זאת, אין בין הביטוי "מלאך המוות" לבין חופש הביטוי, דבר וחצי דבר. מדובר באמירה אלימה גרידא, המעידה על אומרה. זאת בריונות מילולית מן הזן הנמוך ביותר שאין להגן עליה, אלא לגנותה בכל פה".

יו"ר הכנסת ביקשה כי יוטל על חה"כ זחאלקה עונש הרחקה מקסימלי למשך עשרה ימי ישיבות.

ב. קובלנת חה"כ יואל חסון

חה"כ חסון הגיש קובלנה בעניין "התבטאויותיהם של חברי הכנסת ג'מאל זחאלקה ואברהם צרצור" בישיבת הכנסת מיום 31.7.06 לדבריו:

"בזמן נאומו של שר הביטחון עמיר פרץ התפרצו שני חברי הכנסת לעברו בקריאות גנאי חמורות ביותר. בין השאר הם כינו את השר "רוצח ילדים". אסור בכל פנים ואופן שקריאות אלו יישמעו בין כותלי המשכן ללא כל תגובה ראויה".

חה"כ חסון ביקש כי תישלל זכות הדיבור במליאה של הנקבלים לתקופה ראויה.

2. תגובת חה"כ זחאלקה

חה"כ זחאלקה הגיש תגובה מפורטת המתייחסת לקובלנה שהוגשה ע"י יו"ר הכנסת: לטענתו, מדובר בקובלנה קנטרנית המונעת ממניעים פוליטיים, שכן יו"ר הכנסת אינה קובלת בצורה דומה נגד ח"כים שהתבטאו נגדו. להלן התייחסותו לטענות:

3. "בקשר לקובלנה עצמה, ולכל הקשור לישיבת הכנסת ביום 25.7.06 הקובלנה רצופה אי דיוקים ולשון מתלהמת:

באותה ישיבה אני לא קראתי קריאת ביניים, לא בזמן נאומה של ח"כ איציק, ולא "בתחילת דבריו של מר פרס" כפי שנטען בקובלנה. חיכיתי עד שח"כ איציק סיימה את דבריה, למרות שהיא אמרה בניסוחים שונים, שהכנסת כולה, אופוזיציה וקואליציה, והאזרחים כולם "תומכים במהלכי הממשלה" ובמלחמה. רק לאחר שסיימה את דבריה, ולפני שמר פרס החל לשאת את נאומו, אמרתי בקריאת ביניים: "אנחנו נגד המלחמה, לא כולם בעד המלחמה". הערה זו הייתה חשובה ובמקומה. שוו בנפשכם שהייתי עומד מעל לדוכן ואומר "האופוזיציה נגד המלחמה". אני בטוח שרבים מחברי הכנסת, לא היו מחכים לסוף הנאום (כפי שעשיתי), אלא קוראים, ובצדק, קריאות ביניים, שאני לא מדבר בשמם.

נראה, בעליל שח"כ איציק לא מוכנה לקבל את העובדה שיש ח"כים המתנגדים למלחמה ושזו זכותם ואף חובתם להרים קול נגד המשך הלחימה והריגת חפים מפשע.

כדי להבהיר נקודה זו עוד יותר, אני מפנה את תשומת לבכם למאמר שכתב העיתונאי יוסי ורטור בעיתון הארץ בתאריך 18.7.06, יום לאחר נאומו של ראש הממשלה, אהוד אולמרט בכנסת. במאמר נכתב: "הדהדה השתיקה שהייתה באולם בזמן הנאום. יותר מכל, הדהדה שתיקתם של חברי הכנסת הערבים. איש מהם לא פצה פה, בזמן שאולמרט הבטיח להמשיך לכתוש מדינה ערבית.... הם לא פצו פה, כי גם הם הרגישו שבאופן בסיסי, הצדק אתו". אני לא מצאתי לנכון לקרוא קריאות ביניים למר אולמרט, כי הוא דיבר בשמו ובשם תומכיו, ומצאתי זמן אחר להביע את דעתי על נאומו, ועל עמדותיו ועל מהלכי הממשלה.

אך כאשר גב' איציק דיברה בשם כולם, היה נכון מצידו ומצד מתנגדיו המלחמה למנוע היווצרות רושם לא נכון באשר לעמדתנו מהמלחמה. צריך להעריך את זה שלא קראתי קריאות ביניים בזמן נאומה של ח"כ איציק, אלא חיכיתי לסוף נאומה.

לאחר שאמרתי מה שאמרתי, החלו ח"כים מהימין לצעוק לעברי קריאות

ביניים, ח"כ לבנת וח"כ ליברמן אשר כינה אותי "פשיסט". גב' איציק לא מצאה לנכון אפילו להעיר להם, וכמובן לא קראה אותם לסדר אפילו "פעם ראשונה", אלא מצאה לנכון לקרוא אותי לסדר שלוש פעמים רצופות ולהוציא אותי מחוץ לאולם המליאה, עוד דוגמא ליחס של איפה ואיפה. בקובלנה טוענת גב' איציק "יציאתו החוצה לוותה בקריאות ביניים מצידו, ובהתנהגות לא מכובדת". מי שנכח בישיבה, ומי שיעיין בפרוטוקול ימצא שהיא קראה מייד לסדרנים להוציא אותי גם כאשר התחלתי לצאת בעצמי, לאחר שקראה לי לסדר פעם שלישית. גב' איציק אף אמרה לי באופן פוגעני: "קיבלת את המתנה", והשבתי "אני לא צריך את המתנות שלך". חשוב לציין שבניגוד לרושם שיכול להיווצר מהקובלנה, אני יצאתי בעצמי מאותה ישיבה ולא הוצאתי ע"י סדרנים.

4. בקשר לחלק בקובלנה, הקשור לישיבת הכנסת ביום 31.7.06 קודם כל אני לא קראתי קריאות ביניים לשר עמיר פרץ, ומכאן שהקובלנה לא מדויקת.

לא אתלה בנימוק טכני. אכן קראתי קריאות ביניים בזמן נאומו של מר ביבי נתניהו. שוב מר נתניהו טען שהוא מדבר בשם כל האופוזיציה כאשר אמר: "אני מייצג כאן את כל חברי בליכוד ובסיעות האופוזיציה". שוב עלול היה להיווצר הרושם שהוא מדבר בשמי כחבר בסיעת אופוזיציה. ומצאתי לנכון לקרוא קריאות ביניים בשלב שבו הוא דיבר על תמיכה במלחמה ובהרחבתה. דבריו של מר נתניהו היו ברורים. הוא תומך במלחמה, המביאה שפיכות דמים ומוות של אנשים חפים מפשע בלבנון ובישראל. הביטוי "מלאך המוות", בו השתמשתי, מתאר את מי שקורא למלחמה, המביאה מוות ושכול. גב' איציק החליטה להוציא אותי מהישיבה ולוותה זאת בביטויים מעליבים ופוגעניים. למרות שחברי כנסת רבים קראו קריאות ביניים חוזרות ונשנות. ח"כ איציק לא מצאה לנכון, אפילו להעיר להם על כך, עוד דוגמא של יחס מפלה.

5. טענותיה של ח"כ איציק שלא הייתה התגרות נגדי, ושאני "מעוניין להיות מורחק" מהדיון והתחייבותה לאופן התנהלותי כח"כ משוללת כל יסוד. אין התגרות קשה יותר מכך שיו"ר הכנסת ויו"ר האופוזיציה טענו שהם מדברים בשמי, תוך הבעת עמדות שהן מנוגדות בתכלית הניגוד לעמדותיי, במיוחד שחילוקי הדעות הם קשים ומהותיים וקשורים לנושאים של מלחמה ושפיכות דמים של חפים מפשע בלבנון ובישראל.

6. נראה בעליל שהקובלנה מונעת ממניעים פוליטיים והתלהמות יצרים בזמן מלחמה. לאחר הפרסום הנרחב אודות הקובלנה אותו יזמה יו"ר הכנסת קיבלתי מספר רב של איומים על חיי בדואר רגיל, טלפונים ודוא"ל. אי לכך ולאור האמור לעיל, אני מבקש לדחות את הקובלנה על הסף בליווי הערה שזו קובלנה קנטרנית ומיותרת.

3. הדיון בוועדת האתיקה

הקובלנה של יו"ר הכנסת פורסמה בתקשורת בטרם התקיים הדיון בה. כזכור, לאחרונה החליטה ועדת האתיקה כי ככלל, לא תקיים דיון בקובלנה שפורסמה בתקשורת. בכל זאת החליטה הוועדה לדון בנושא, בין היתר בשל קובלנה באותו נושא שהגיש ח"כ חסון. ועדת האתיקה עיינה בקובלנות, בתגובת ח"כ הנקבל, וכן בפרוטוקולים של מליאת הכנסת מהתאריכים הרלבנטיים.

מהפרוטוקולים עולה כי ח"כ זחאלקה הוצא מהדיון במליאה ע"י יו"ר הכנסת בשתי ישיבות שהתקיימו בפגרת הכנסת, ביום 25.7.06 וביום 31.7.06. ביום 25.7.06 הוצא חבר הכנסת זחאלקה מהאולם זמן קצר לאחר תחילת הדיון (הדבר מופיע בעמ' 5 לפרוטוקול), לאחר שהפריע בקריאות ביניים לאחר נאום יו"ר הכנסת.

ביום 31.7.06 הוצא חבר הכנסת זחאלקה מהאולם לאחר שהתפרץ בעת נאומו של חה"כ בנימין נתניהו (יש לציין כי לא היה היחיד באותו דיון סוער), ובין היתר קרא "אתה רוצה מלחמה. אתה מלאך המוות."

בשנים האחרונות אנו עדים להתבטאויות קיצוניות של חברי הכנסת על רקע הבדלי לאום והשקפה לאומית. הקו המפריד בין התבטאות לגיטימית הנמצאת בגדר חופש הביטוי הרחב המוקנה לחברי הכנסת, לבין התבטאות פסולה, אינו בהכרח חד וברור, וקשה לשרטט את אותם "קוים אדומים" שחצייתם תהווה הפרה אתית.

לעתים אף נאמרים דברים קשים על ידי חבר הכנסת במסגרת ה"אני מאמין" שלו ושל מפלגתו, כהתבטאות פוליטית ושלא במטרה להעליב או להשפיל. במקרה כזה בוודאי שאין למנוע מחבר הכנסת להביע את עמדותיו, במיוחד כאשר נקבע כי אין בהן כדי למנוע ממנו להשתתף בבחירות לכנסת לפי סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת.

עם זאת, חובה על חברי הכנסת להקפיד שלא לחרוג מגבולות ראויים של שיח פרלמנטרי, ולשמור על העקרונות שבסעיף 1א לכללי האתיקה, הקובע כך:

"חבר הכנסת -

...

(4) ישמור על כבוד הכנסת וכבוד חבריה, יהיה מסור למילוי תפקידיו בכנסת, ינהג

בדרך ההולמת את מעמדו כחבר הכנסת ויעשה לטיפוח אמון הציבור בכנסת;

(5) ימלא את שליחותו בכנסת באחריות, ביושר ובהגינות, מתוך מחויבות למעמדו

כמנהיג בחברה, וישאף לשמש דוגמה אישית להתנהגות ראויה";

על אף חילוקי הדעות האידיאולוגיים, על חברי הכנסת להיות מאוחדים ברצון לשמור על כבודה ומעמדה של הכנסת כבית הנבחרים של משטרנו הדמוקרטי. המתחים הקיימים בכנסת אינם יכולים להצדיק התנהגויות והתבטאויות שנתפסים כבלתי לגיטימיים מבחינה ציבורית. מסיבה זו, אין גם ספק כי על חבר הכנסת למלא אחר הוראת יושב ראש הכנסת, כקבוע בסעיף 68 לתקנון הכנסת, ולהימנע מהתנהגות המבזה את כבוד הכנסת ופוגעת בניהול הישיבה.

חשוב להזכיר כי גם בכנסת הקודמות עסקה ועדת האתיקה בהתבטאויות מהסוג שבפנינו, ופרסמה החלטות כלליות בעניין. כך למשל, ביום 18.6.02 קבעה ועדת האתיקה כך:

"אין בכוונת ועדת האתיקה להגביל את חופש הביטוי של חברי הכנסת. עם זאת

הוועדה רואה בחומרה כל סוג של התבטאות שיש בה כדי לפגוע בכבוד הכנסת

ובכבוד חבריה. התבטאות כזו מהווה הפרה של כללי האתיקה של חברי הכנסת, עם

כל המשתמע מכך.

הוועדה רואה בחומרה מיוחדת שימוש בביטויים שיש בהם האשמת אדם פלוני

ברצח, בהסתה לרצח, בהריגה, בשפיכות דמים, בגרימת מוות, בבגידה, בהשתייכות

לקבוצות טרור וכן הכינוי "נאצי".

אנו מבקשים מחברי הכנסת לחדול מכך לאלתר, יצוין כי כל שימוש בביטויים

כאמור יביא לנקיטת צעדים משמעותיים מצד ועדת האתיקה".

לאור כל האמור, הוועדה סבורה כי בהתנהגותו ובדבריו של חה"כ זחאלקה יש משום הפרה של סעיף 1א האמור לכללי האתיקה.

לפיכך, החליטה ועדת האתיקה להטיל על חבר הכנסת ג'מאל זחאלקה הרחקה משיבות מליאת הכנסת למשך שלושה ימים.

ההחלטה תימסר לקובלים ולנקבל, ותונח על שלחן הכנסת בישיבתה הקרובה.